
Commentaar en discussie

Een kanttekening bij Esters conclusie over milieuvoorlichting

W. Zweers

Uit het onderzoek van Ester naar milieubeseft in Nederland (S.G. 1980, no. 2) blijkt o.m. dat een hoge mate van milieubeseft kennelijk geen voldoende voorwaarde is voor milieuvriendelijk handelen. Vermoedelijk wegen de individuele kosten van milieuvriendelijk gedrag zwaarder dan de gepercipieerde baten. Ester concludeert daaruit dat dit vanuit beleidsoogpunt impliceert dat men weinig heil mag verwachten van milieuvoorlichting en dat men beter op de toer van straf en beloning kan gaan. Ik wil bij die conclusie een drietal vraagtekens plaatsen.

Ik denk dat de veronderstelling inzake kosten en baten juist is. Deze veronderstelling sluit echter tevens de mogelijkheid in dat men wél tot milieuvriendelijk gedrag overgaat als anderen het ook doen en wel omdat dan de baten pas zichtbaar kunnen worden want men moet wel zeer overtuigd van iets zijn om zich opofferingen te getroosten zonder dat het zichtbaar iets uithaalt. Als dat juist is, is er voor milieuvoorlichting vanzelfsprekend nog een rijke taak weggelegd. Het onderzoek zou aan waarde hebben gewonnen als deze variabele in de probleemstelling was meegenomen. Maar zoals de zaken nu staan, lijkt het mij voorbarig om milieuvoorlichting als van minder belang te beschouwen.

Daar komt bij dat, als men wil maken dat allen – en niet slechts enkelen – zich milieuvriendelijk gaan verdragen, een meer of minder vergaande mate van overheidsdwang (al dan niet via de weg van straf en beloning) noodzakelijk is. Echter, om een overheidsmaatregel, bijv. een wettelijk voorschrift verbonden met sancties, aanvaardbaar te maken voor de bevolking, dient die bevolking te begrijpen wat de achtergronden zijn. Alleen dan kan zo'n maatregel werkelijk effectief zijn (alleen dan is het trouwens ook 'politiek haalbaar'). Het behoeft geen betoog dat milieuvoorlichting in dit kader cruciaal is.

Tenslotte: ik zou niet graag de stelling verdedigen dat de Nederlandse bevolking (reeds) zodanig doordrongen is van het belang en de achtergronden van milieuzaken dat milieuvoorlichting niet meer nodig is. Als ik het lijstje bekijk van zaken die men blijkens het onderzoek van Ester (p. 141) als 'minder milieubelastend' beschouwt (chloroform, plastic, electriciteit) en mij daarbij realiseer dat de vraagstelling slechts op 16 items betrekking had, krijg ik de stellige indruk

dat er, ook los van de voorgaande overwegingen, voor milieuvorlichting nog heel wat noodzakelijk werk aan de winkel is.